

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Διονύσης Ν. Γράβαρης

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Στα χρόνια της κρίσης και ιδιαίτερα της πολιτικής της εσωτερική υποτίμησης η Ελλάδα βρέθηκε με βίαιο τρόπο στο επίκεντρο της νεοφιλελεύθερης πολιτικής. Η τελευταία έχει εγγεγραμμένα στο εσωτερικό της τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα:

[1] Την ήττα του οργανωμένου εργατικού κινήματος

[2] Την ταξική πόλωση, και

[3] Την παγίωση ενός ολιγαρχικού καθεστώτος

Με αφετηρία αυτά τα τρία τυπικά για τον νεοφιλελευθερισμό χαρακτηριστικά θα εξετάσω – όσο πιο συστηματικά είναι δυνατόν – τη σχέση μεταξύ κοινωνικής πολιτικής και δημοκρατίας, όπως αυτή έχει σχηματιστεί στην Ελλάδα στα «χρόνια της κρίσης».

Δεδομένου ότι η κοινωνική πολιτική εν γένει αλλά και κάθε σύστημα κοινωνικής προστασίας αποβλέπει στην αναδιανομή του πλούτου και του εισοδήματος συνεπάγεται – χωρίς πάντοτε το στοιχείο αυτό να αναγνωρίζεται θεσμικά – και μία παράλληλη αναδιανομή: αναδιανομή δικαιωμάτων επί του εισοδήματος και γενικότερα επί του παραγόμενου πλούτου. Η συσχέτιση αυτών των δικαιωμάτων, τα οποία είναι γνωστά ως κοινωνικά δικαιώματα, με τα πολιτικά δικαιώματα, τα δικαιώματα, με άλλα λόγια, συμμετοχής των πολιτών στη διαδικασία παραγωγής της κοινωνικής πολιτικής και όχι μόνο είχε ως συνέπεια κατά τη μεταπολεμική περίοδο τον εκδημοκρατισμό των πολιτικών συστημάτων – τουλάχιστον για τις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές δημοκρατίες. Ο εκδημοκρατισμός αυτός ήταν άμεσα συνυφασμένος με μία συγκεκριμένη αναδιανομή εισοδήματος από το κεφάλαιο στην εργασία. Η αναδιανομή αυτή υπήρξε μείγμα δύο μορφών, ένα μείγμα που ποίκιλε από χώρα σε χώρα:

[1] Τον λεγόμενο «Κοινωνικό Μισθό», και

[2] Την Προστασία του Μισθού και της Μισθωτής Σχέσης

Σε αντιδιαστολή προς αυτό το μεταπολεμικό πρότυπο του κοινωνικού κράτους, η λογική της νεοφιλελεύθερης κοινωνικής πολιτικής εξ αρχής στόχευσε στη συρρίκνωση ή ακόμα και στην εξάλειψη αυτών των δύο μορφών κοινωνικοποίησης των συνθηκών κεφαλαιακής συσσώρευσης. Επομένως, αυτό που χαρακτηρίζει τη νεοφιλελεύθερη κοινωνική πολιτική είναι:

[1] Η εμπορευματοποίηση του «κοινωνικού μισθού», και

[2] Η ευελιξία ως προς τον καθορισμό του μισθού και η διάλυση της μισθωτής σχέσης.

Στην περίπτωση της Ελλάδας η βίαιη – στο βαθμό που συνδυάστηκε με την πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης - μετάβαση στη νεοφιλελεύθερη κοινωνική πολιτική παρουσιάζει συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες, οι οποίες εν πολλοίς οφείλονται στους ακόλουθους παράγοντες:

[1] Στην καθυστερημένη ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος κοινωνικής προστασίας, στοιχείο που χαρακτηρίζει τις περισσότερες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου

[2] Στο ατελή σχηματισμό του λεγόμενου «Κοινωνικού Μισθού»

[3] Σε ένα σύστημα κοινωνικής προστασίας το οποίο ήταν θεμελιωμένο κατά το μεγαλύτερό του μέρος στην προστασία του μισθού και της μισθωτής σχέσης

Με αφετηρία αυτές τις παραδοχές θα εξεταστούν, στα περιθώρια που επιτρέπει η παρούσα εισήγηση, αφενός το «ζήλωμα» του συστήματος κοινωνικής προστασίας όπως αυτό σχηματίστηκε από τη δεκαετία του 1980 και μετέπειτα και αφετέρου οι παράγοντες εκείνοι που συντέλεσαν στη διαδικασία όχι μόνο της συρρίκνωσης της κοινωνικής πολιτικής και, επομένως και των κοινωνικών δικαιωμάτων αλλά και του «μετασχηματισμού» της δημοκρατίας.